

WEETJES NATIONAAL PARK SCHIERMONNIKOOG

IN DE VOLGORDE:
ONTSTAANSGESCHIEDENIS
CULTUURHISTORIE
LANDSCHAPPEN
NATUURGERICHTE RECREATIE
PLANTEN EN DIEREN

Nationaal Park
Schiermonnikoog

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

De laatste ijstijd

-

Aan het einde van de laatste ijstijd, zo'n tienduizend jaar geleden, smolten de gletsjers en ontstonden er vloedstromen. Zo'n zesduizend jaar geleden ontstond hierdoor een strandwal langs de kust van Nederland. De Waddeneilanden zijn restanten van deze strandwal.

Wantij: verhoging van de Wadbodem tussen het eiland en het vasteland

Getijdegolf: op de Noordzee, aan de noordkant van de Waddeneilanden

Verbindingsstuk tussen een eiland en het vasteland waar twee getijdegolven tegen elkaar opbotsen. Hierdoor neemt de stroomsnelheid af. Er wordt extra zand en slib afgezet; hierdoor ontstaat een ophoging in de zee.

Kombergingsgebied

Onder andere ten westen van Schiermonnikoog

Een kombergingsgebied is een getijdebekken achter het zeegat tussen de wantijen van twee Waddeneilanden in. Het stroomt vol met vloed en loopt leeg met eb.

Zeegat

Het Friesche zeegat, vroeger Scholbalg genoemd, ligt tussen de eilanden Ameland en Schiermonnikoog

Een opening tussen het water van de kust en het water van de zee.

Simonszand

Zandplaat tussen het eiland en Rottumerplaat

Voormalige oostpunt van Schiermonnikoog, loopt steeds verder naar het oosten.

Verdwenen eilanden: Bant, Corensant en Heffesant

Niet meer te zien

Voormalige eilanden in het Waddengebied, weggevaagd in de 16e eeuw door de zee.

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

Waddenzee

Zee tussen de Waddeneilanden en het vaste land

De Waddenzee is ontstaan na de laatste ijstijd. De Waddeneilanden zijn restanten van de strandwal die in diezelfde periode ontstond. Door getijden, zeestromen, sedimentatie en erosie zijn de Waddeneilanden constant aan verandering onderhevig.

Zoutkamperlaag

Vaargeul tussen Schiermonnikoog en Ameland, die het Westgat verbindt met de haven van Lauwersoog

Na de afsluiting van de Lauwerszee in 1969 is de hoeveelheid getijdewater die door de vaargeul stroomt met één derde afgenomen.

Eilanderbalg

Oostpunt van Schiermonnikoog

Het naar het oosten 'wandelende' punt van Schiermonnikoog.

Lauwerszee

Nu het Lauwersmeer en het Lauwersmeergebied

Zeearm tussen Friesland en Groningen die in 1969 werd afgesloten van de zee. Hierdoor ontstonden het Lauwersmeer en het Lauwersmeergebied. In 2003 is het Lauwersmeergebied uitgeroepen tot Nationaal Park.

Wandelend eiland

Schiermonnikoog

Door de afslag en aanwas van zand door toedoen van de zee 'wandelt' het eiland Schiermonnikoog steeds een beetje naar het Oosten.

Slenken/geulen

Langs de kust van de Waddenzee en Schiermonnikoog

Het eiland telt verschillende slenken, uitgesleten door de zee, waar het zeewater het land binnenstroomt.

CULTUURHISTORIE

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

Eendenkooi

Bij boerderij de Kooipaats, te bereiken via het Kooipad

Vroeger werd deze eendenkooi gebruikt om eenden te vangen als voedsel, nu wordt de kooiplaats gebruikt voor onderzoek. De eigenaar van de kooiplaats is de kooiker.

De Zeedijk

Beschermt de polder en het dorp tegen hoogwater in de Waddenzee

Aangelegd in 1860 door de toenmalige eigenaar van het eiland John Eric Banck. Later meermaals verhoogd.

Bank van Banck

Op de westelijke punt van de dijk tussen de Waddenzee en de Banckspolder

De bank staat op het favoriete plekje van J. E. Banck. Vanaf deze plek kon hij alles overzien.

De "Banckspolder"

Tussen de Waddendijk en het dorp

Voormalig kweldergebied, ingepolderd nadat J.E. Banck de zeedijk had laten aanleggen op het eiland.

Werveroog/
Wervneraeghe

-

Voormalige naam van Schiermonnikoog. Vanaf ongeveer 1450 niet meer in gebruik.

Westerburen

Nu ter hoogte van het Westerstrand

Voormalig dorp op Schiermonnikoog, overspoeld door de zee.

Oosterburen

Het huidige dorp

Op oude kaarten staat het huidige dorp Schiermonnikoog nog aangeduid als 'Oosterburen'. Gebouwd onder toezicht van de toenmalige eigenaren, de Stachhouwers.

CULTUURHISTORIE

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

Het Badhotel

Niet meer zichtbaar, stond op ongeveer 800 meter van het huidige hotel-restaurant Noderstraun.

Gebouwd in 1885 door J.E. Banck. In 1924 stortte de aangebouwde keuken door duinafslag in zee. Het hotel is toen afgebroken.

De Schiere Monnik

Standbeeld Willemshof

Gemaakt in 1961 door eilander kunstenaar Martin van Waning ter herinnering aan de monniken die in de middeleeuwen het eiland in bezit hadden en beheerden. Het eiland is vernoemd naar de lekebroeders van deze monniken, die een grijze pij droegen. 'Schier' betekent grijs, 'oog' betekent eiland.

Vredenhof

Gelegen nabij de bunker Wassermann

Oorlogs- en drenkelingenbegraafplaats, aangelegd in 1920. De meeste graven zijn van slachtoffers uit de Eerste en vooral de Tweede Wereldoorlog.

De zeevaartschool

Gebombardeerd in de Tweede Wereldoorlog, op één lokaal na. Op dezelfde plek is nu de DIJK Ocean store gevestigd

Van 1872 tot 1934 werden veel eilanders opgeleid op de zeevaartschool, voordat toerisme de belangrijkste vorm van inkomen voor het eiland werd.

De walviskaak

Aan de nieuwestreek, naast Hotel Graaf Bernstorff

Na de Tweede Wereldoorlog voeren veel eilanders mee met de walvisvaart. Eilander en kapitein Klaas Visser van de Willem Barentsz nam deze onderkaak van een blauwe vinvis mee naar het eiland.

CULTUURHISTORIE

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

De stuifdijk

Rond de westkant en langs de noordzijde van het eiland

In de jaren vijftig en zestig zijn langs delen van de eilanderkust kunstmatige duinen aangelegd. Dit was ooit onderdeel van het plan om de Waddenzee in te polderen.

Bunker Wasserman

Te bereiken vanaf de Prins Bernhardweg en via de Reddingsweg

De bunker Wasserman is een van de vele bunkers op het eiland. De bunker maakte deel uit van de Atlantikwall. Hij is gebouwd in 1943. Er zou een radar op de bunker komen, maar die is nooit geplaatst.

De bakens

In de Kobbeduinen, bij het begin van het Bouwe Hoekstrapad, en ter hoogte van paal 14, naast het Willemsduin

De bakens, ook wel zeekapen genoemd, dienden ter oriëntatie voor de scheepvaart. Er was geen licht; ze waren alleen overdag te gebruiken.

De Noordertoren

Aan het einde van het Vuurtorenpad

Gebouwd in 1854, tegelijk met de Zuidertoren. In 1911 zorgde een nieuwe installatie ervoor dat de Zuidertoren overbodig werd.

De Zuidertoren

Aan de Torenstreek

Gebouwd samen met de Noordertoren in 1854. In 1911 is deze toren buiten dienst geraakt en wit geverfd. Van 1950 tot 1992 heeft de toren als watertoren gediend. Sinds 2018 is de toren weer in eilander handen.

CULTUURHISTORIE

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

Vogelkijkhut & kijkscherm

Westerplas, aan het Minne Onnespad

Vanaf deze plekken kunnen alle vogels worden bewonderd die zich bevinden in de Westerplas. De kijkhut is geplaatst in 2008, het scherm in 2022.

De strandpalen

Rondom het hele eiland; de afstand tussen twee hele nummers bedraagt precies 1 kilometer

De eerste strandpalen zijn geplaatst in 1868, om de West. De palen zijn geplaatst om de verandering van de kustlijn op Schiermonnikoog in de gaten te houden.

De jachthaven

Aan de zuidkant van het eiland, ongeveer in het verlengde van de Reeweg

De jachthaven functioneerde tot 1962 als veerdam. Men was afhankelijk van het getij en werd met paard en wagen van en naar de boot gebracht.

De ijsbaan

Ten oosten van de Badweg

Hier wordt 's winters met vorst geschaatst.

LANDSCHAPPEN

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

Het wad

Aan de zuidkant van het eiland

Een gebied dat sterk onder invloed staat van de getijden, de slikkige bodem van de Waddenzee. Deze bodem is erg voedzaam voor schelpen, waardoor veel vogels hier hun eten kunnen vinden.

De kwelder

Begroeide delen aan de westelijke en oostelijke Wadkant van het eiland

De omstandigheden in kwelders zijn extreem. Hier groeien speciale planten die bestand zijn tegen zout water. In de zomer kleurt de kwelder prachtig paars en in de herfst kleurt hij rood.

Het Rif

Zandplaat tussen Ameland en Schiermonnikoog

Op het rif broeden veel vogelsoorten. Ook zeehonden komen hier graag.

De duinen

Rondom de west, noord en oostkant van het eiland

In de duinen van Schiermonnikoog komen veel bijzondere orchideeën voor zoals de groenknolorchis, de moeraswespenorchis en de rietorchis. De duinen zijn beschermd gebied.

Stuifduincomplexen

Over het hele strand

Jonge duinen die zich verplaatsen en zand afzetten met het waaien van de wind.

Het Willemsduin

Oostkant van het eiland

In dit duingebied is een van de kapen/ bakens van Schiermonnikoog te vinden.

LANDSCHAPPEN

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

Groene strand

Begroeide gedeelte van het strand achter de stuifdijk

Voormalig strand dat begroeid is geraakt met planten en daarom 'groen' kleurt. Loopt alleen onder met stormvloed.

De Westerplas

Zuidwestelijk van het dorp Schiermonnikoog

Voor de bouw van de dijk liep op de plek van de Westerplas een slenk vanuit de Waddenzee. Na 1965 was de plas niet meer toegankelijk voor het zeewater en werd de plas zoet door het regenwater.

De bossen

Aan de noordkant van het eiland

Tussen 1910 en 1920 zijn de dennenbossen aangeplant door de familie Von Bernstorff. Later hebben zij ook berken, elzen, vlieren en andere loofbomen zich uitgezaaid in de duinen en natte duinvalleien.

Het strand

Aan de west- en noordkant van het eiland

Schiermonnikoog heeft het breedste strand van Europa. Het strand is 18 kilometer lang en op sommige plaatsen meer dan 1 kilometer breed.

Eb en vloed

Rondom het eiland

Eb en vloed worden veroorzaakt door de aantrekkingskracht van de maan en de zon op het water op aarde. Het is grofweg tweemaal per etmaal vloed en tweemaal per etmaal eb. De tijdstippen van hoog- en laagwater schuiven elke dag een beetje op.

LANDSCHAPPEN

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

Hertenbosvallei

Vallei aan de westkant van het eiland

Een bijzondere vallei die ruimte biedt voor planten die in zure condities goed groeien, zoals veenmos, veenpluis en zonnedauw.

Het Kapenglop

Tussen de Badweg, het Scheepstrapad en het Bospad

Groot duingebied dat zijn naam dankt aan de kaap (baken) die hier stond voordat de vuurtorens werden gebouwd. Glop betekent duinvallei.

Het Groenglop

Tegenover boerderij De Duinhoeve

Duinvallei, vroeger graasde hier vee.

NATUURGERICHTE RECREATIE

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

Werelderfgoed
Waddenzee

De Waddenzee, aan de
zuidkant van het
eiland

In 2009 is de Waddenzee door de
Unesco uitgeroepen tot
Werelderfgoed. Hij staat in het lijstje
naast de Grand Canyon en het Great
Barrier Reef.

Wandelen

Over het hele eiland

Je mag overal op het eiland
wandelen, behalve op sommige
plekken tijdens het
vogelbroedseizoen (half april-half
juli).

Excursies

Over het hele eiland

Bij informatiecentrum het Baken
kun je terecht voor vele excursies
over het eiland, die gegeven worden
door medewerkers van
Natuurmonumenten, eilanders en
verschillende organisaties.

Vogelbroedgebied

Aangegeven met
borden

De natuur van het eiland
Schiermonnikoog leent zich goed als
vogelbroedplaats. Om vogels niet te
verstoren worden in het
broedseizoen bepaalde gebieden
afgesloten.

Fietsen

Op de schelpenpaden
over het hele eiland

Voor fietsers zijn er routes door het
bos, langs de duinen, door het dorp
en naar het strand.

Vogelringstation

Bij het Groeneglop,
tegenover boerderij de
Duinhoeve

Hier worden voor onderzoek veel
vogels geringd, onder andere om de
trekroutes van zangvogels in kaart
te brengen.

NATUURGERICHTE RECREATIE

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

De sterrenhemel

Hele eiland

Het Waddengebied is een van de weinige plekken in Nederland waar donkerte nog écht te beleven is. Schiermonnikoog is ook nog eens de donkerste plek van Nederland.

Wadlopen

Op het Wad

Wadlopen is mogelijk met verschillende wadlooporganisaties en met excursies van Natuurmonumenten.

Zeehonden kijken

Op de Balg, met de Balgexpres en met de Zeehonden experience

Er zijn verschillende mogelijkheden om zeehonden te kijken vanaf het eiland of op de Waddenzee.

PLANTEN EN DIEREN

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

Zeehonden

In de Noordzee en de Waddenzee

Grijze en gewone zeehonden kunnen worden gespot vanaf de boot of het eiland.

Bruinvissen

In de Noordzee en in de Waddenzee

Bruinvissen werden in de Middeleeuwen veel gegeten. Ze werden toen ook wel zeevarkens genoemd. De bruinvis is een walvisachtige, de kleinste walvis van Nederland.

Lepelaars

Vooral op het wad en de Westerplas

Deze prachtige vogels broeden rondom de Westerplas. In de zomer zijn ze hier met velen te zien.

Wadvogels

Op het Wad, aan de zuidkant van het eiland

Alle vogels die op het wad naar eten zoeken. Onder te verdelen in de groepen: ganzen, eenden, meeuwen, steltlopers en sterns.

Weidevogels

Vooral op het wad, in de polder, de Westerplas en over zee

Veel weidevogels trekken in de herfst naar warmere plekken. Maar in de lente en zomer komen ze broeden op Schiermonnikoog. Denk aan vogels als de grutto, de tureluur, de Kievit, de kempiaan, de scholekster en de veldleeuwerik.

Trekvogels

Overal op het eiland in de herfst en in het voorjaar

Miljarden vogels vliegen over de wereld van hun broedgebied naar hun overwinteringsgebied en weer terug. Schiermonnikoog is een ideale plek om de vogeltrek mee te maken. Veel vogels pauzeren op het wad, om weer op krachten te komen.

PLANTEN EN DIEREN

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

Konijnen

In het dorp en in de duinen

Door ziekte is het aantal konijnen op het eiland zwaar afgenomen. Je kunt ze nu veel in het dorp aantreffen, omdat het gras daar kort is en daar houden konijnen van.

Hazen

In het dorp en in de duinen

Hazen zijn belangrijke grazers in het duingebied. De jacht op hazen is sinds 1995 verboden.

Sayaguesa runderen

In het begrazingsgebied, vanaf het Groenglop tot aan de Prins Bernhardweg

Deze runderen zijn hier uitgezet door Natuurmonumenten en zorgen er op een natuurlijke manier voor dat de duinen niet dichtgroeien.

Exmoor pony's

In het begrazingsgebied, vanaf het Groenglop tot aan de Prins Bernhardweg

Deze pony's komen uit Engeland en zorgen net als de andere uitgezette dieren voor natuurlijk duinbeheer. Ze zijn uitgezet door Natuurmonumenten in 2017.

Nederlandse landgeiten

In het begrazingsgebied, vanaf het Groenglop tot aan de Prins Bernhardweg, en in de duinen

Deze geiten zijn in 2018 uitgezet op Schiermonnikoog voor natuurlijk duinbeheer. Als er te weinig voedsel is, worden ze net als de andere uitgezette dieren bijgevoerd.

Egels

In het dorp en rond de bossen

Egels scharrelen in de avond en in de nacht over het eiland.

Muizen

Het hele eiland

Muizen zijn vaak prooi voor de vele roofvogels die op het eiland jagen.

PLANTEN EN DIEREN

Wat

Waar te zien

Bijzonderheden

Zeealsem

Vooral op de kwelders

Zeealsem is familie van de absintalsem. Het heeft een sterke geur en werd vroeger gebruikt om insecten te weren of om gedroogd in het wc-hokje te hangen.

Zeekraal

Vooral op de kwelders

Een plantje dat je goed kan eten. Is groen, maar kleurt rood naarmate hij meer zout opneemt.

Lamsoor

Vooral op de kwelders

De Schiermonnikoogse Lamsoor is niet eetbaar, hij kleurt prachtig paars in de nazomer.

Zeeaster

Vooral op de kwelders

In Zeeland worden deze planten 'Lamsoor' genoemd. Je kunt het blad eten; de bloemen kleuren prachtig paars in de nazomer.

Duindoorn

Op jonge duinen

Een prikkelige struik met oranje besjes. Vogels eten ze graag, ze zitten vol vitamine C.

